

Nezaměstnanost ve státech EU

Tomáš Kozelský

EU Office České spořitelny

EU OFFICE

Česká spořitelna, a.s.
Budějovická 1518/13a,b
140 00 Praha 4
tel.: +420 956 718 012
fax: +420 224 641 301
EU_office@csas.cz
<http://www.csas.cz/eu>

Jan Jedlička
+420 956 718 014
jjedlicka@csas.cz

Iva Dlouhá
+420 956 718 015
idlouha@csas.cz

Jana Majchráková
+420 956 718 012
jmajchrakova@csas.cz

Tomáš Kozelský
+420 956 718 013
tkozelsky@csas.cz

Úvod

Nezaměstnanost je v dnešní době velmi aktuální a palčivé téma. To nejhorší z hospodářské krize z let 2008 a 2009 máme už snad za sebou, ale oživení ekonomiky a snižování počtu nezaměstnaných je v některých členských státech Evropské unie ještě v nedohlednu. Slibný pokles nezaměstnanosti byl ještě před hospodářskou krizí v Evropské unii dobře patrný, ale změny, které přišly s krizí, tento trend zastavily a naopak obrátily. Dvouciferná míra nezaměstnanosti se tehdy objevovala jen velmi výjimečně. V posledních letech, a podle odhadů Evropské komise i v letech následujících, bude nezaměstnanost přesahující deset procent u více jak poloviny členských států. Obzvláště míra nezaměstnanosti mladých dosahuje velmi vysokých čísel. V některých státech se dokonce mluví o tzv. ztracené generaci.

Nezaměstnanost ve státech EU

Vývoj nezaměstnanosti je v Evropské unii jako na houpačce. V roce 2000 byl průměr za EU necelých 9 % (tedy asi 20 milionů nezaměstnaných) a nejvyšší míra nezaměstnanosti byla na Slovensku ve výši 18,9 %. Nejnižší míra nezaměstnanosti se pohybovala kolem úrovně 3 % ve státech Lucembursko, Nizozemsko a Rakousko. Poté následoval postupný pokles až do období let 2007 a počátku respektive prvního čtvrtletí roku 2008. V této době bylo v Evropské unii podle dat Eurostatu zhruba 16 milionů nezaměstnaných, což představovalo 6,8 % nezaměstnaných.

V roce 2008 a 2009 zasáhla Evropskou unii hospodářská krize a tato krize se projevila i na trhu práce. Rostl počet nezaměstnaných a začaly se prohlubovat rozdíly nejen mezi jednotlivými státy, ale i regiony. Průměr za Evropskou unii byl v roce 2007 ještě v přijatelné výši 7,2 % a v eurozóně 7,6 %. V roce 2007 byla sice stále nezaměstnanost nejvyšší na Slovensku, ale bylo to o více jak 7 procentních bodů méně než v roce 2000 (Slovensko bylo také jediný stát, který měl dvoucifernou míru nezaměstnanosti).

Slovensko nebylo jediným státem, kde klesla nezaměstnanost v řádech jednotek procentních bodů mezi lety 2000 a 2007. Polsko, Bulharsko, Lotyšsko a hlavně Estonsko (pokles nezaměstnanosti o 9 procentních bodů) a Litva, s neuvěřitelným poklesem nezaměstnanosti z 16,4 % v roce 2000 na 3,8 % v roce 2007, byly tehdejší vítězové v boji s nezaměstnaností. Česká republika s 5,3 % se řadila mezi státy s nejnižší nezaměstnaností.

Situace na trhu práce se však začala rychle měnit a na povrch se dostávaly obrovské problémy některých členských států Evropské unie. Situace roku 2012 a prognóza Evropské komise na rok 2014 příliš přívětivá není. Od roku 2007 se nezaměstnanost zvýšila ve všech státech Evropské unie, kromě Německa, Malty a Rakouska, kde došlo naopak k poklesu.

U Německa to bylo dáno mimo jiné i zásluhou kontroverzních tzv. Hartzových reforem, které

Míra nezaměstnanosti v EU

	2000	2007	2012	2014*
Rakousko	3,6 %	4,4 %	4,3 %	4,7 %
Lucembursko	2,2 %	4,2 %	5,1 %	5,8 %
Nizozemsko	3,1 %	3,6 %	5,3 %	7,2 %
Německo	8,0 %	8,7 %	5,5 %	5,3 %
Malta	6,7 %	6,5 %	6,4 %	6,1 %
ČR	8,8 %	5,3 %	7,0 %	7,4 %
Rumunsko	6,8 %	6,4 %	7,0 %	6,8 %
Dánsko	4,3 %	3,8 %	7,5 %	7,6 %
Belgie	6,9 %	7,5 %	7,6 %	8,0 %
Finsko	9,8 %	6,9 %	7,7 %	8,0 %
UK	5,4 %	5,3 %	7,9 %	7,9 %
Švédsko	5,6 %	6,1 %	8,0 %	8,1 %
Slovinsko	6,7 %	4,9 %	8,9 %	10,3 %
Polsko	16,1 %	9,6 %	10,1 %	11,4 %
Estonsko	13,6 %	4,6 %	10,2 %	9,0 %
Francie	9,0 %	8,4 %	10,3 %	10,9 %
EU	8,8 %	7,2 %	10,5 %	11,1 %
Itálie	10,0 %	6,1 %	10,7 %	12,2 %
Maďarsko	6,3 %	7,4 %	10,9 %	11,5 %
Eurozóna	8,4 %	7,6 %	11,4 %	12,1 %
Kypr	4,8 %	3,9 %	11,9 %	16,9 %
Bulharsko	16,4 %	6,9 %	12,3 %	12,4 %
Litva	16,4 %	3,8 %	13,3 %	10,5 %
Slovensko	18,9 %	11,2 %	14,0 %	14,1 %
Irsko	4,2 %	4,7 %	14,7 %	13,7 %
Lotyšsko	13,7 %	6,5 %	15,1 %	12,2 %
Chorvatsko	15,8 %	9,6 %	15,9 %	20,1 %
Portugalsko	4,5 %	8,9 %	15,9 %	18,5 %
Řecko	11,2 %	8,3 %	24,3 %	26,0 %
Španělsko	11,7 %	8,3 %	25,0 %	26,4 %

Zdroj: Eurostat, Evropská komise, * výhled EK

byly představeny v roce 2002. Speciální komise pod taktovkou Petera Hartzeho na objednávku kancléře Gerharda Schrödera vypracovala koncept reformy, které měly pomoci Německu snížit nezaměstnanost. Tato opatření se například týkala přeměny jednotlivých úřadů práce na modernější Agenturu práce, další změny byly provedeny u některých podpor v nezaměstnanosti a ve zjednodušení systému vyplácených dávek v nezaměstnanosti.

Pokud ještě i v roce 2008 přesáhla nezaměstnanost 10 % jen u jednoho členského státu, v roce 2012 to už bylo 14 států. Situace v Řecku a Španělsku už byla natolik špatná, že nezaměstnaný zde byl každý čtvrtý! Přes dvacet procent se má, kromě zmiňovaného Řecka a Španělska, nezaměstnanost v roce 2014 podle odhadu Evropské komise přehoupnout ještě v novém členském státě – Chorvatsku.

Dalším nebezpečím už v tak vysoké nezaměstnanosti je i její struktura. Zvyšuje se nejen míra nezaměstnanosti, ale i dlouhodobá míra nezaměstnanosti, která představuje podíl počtu nezaměstnaných osob jeden rok a déle na celkové pracovní síle vyjádřen v procentech.

Dlouhodobá nezaměstnanost krom ztráty příjmu představuje i další dopady nejen na jedince, ale i ekonomiku jako celek. Má vliv na státní rozpočet, hospodářský růst, ale i na snižování životní úrovně jednotlivce, vyčlenění ze společnosti, zátěž jak na rodinný rozpočet, ale i na vztahy v rodině. Od začátku hospodářské krize vzrostla dlouhodobá nezaměstnanost téměř ve všech státech EU.

Dlouhodobá nezaměstnanost představuje v roce 2012 v Evropské unii 4,6 % pracovní síly (necelých 45 % z celkové nezaměstnanosti). Nezaměstnanost osob trvajících déle než jeden rok je problémem hlavně na Slovensku, kde představuje dvě třetiny z celkové nezaměstnanosti. Zhruba 60 % z celkové nezaměstnanosti vykazují státy jako Řecko, Irsko a Chorvatsko.

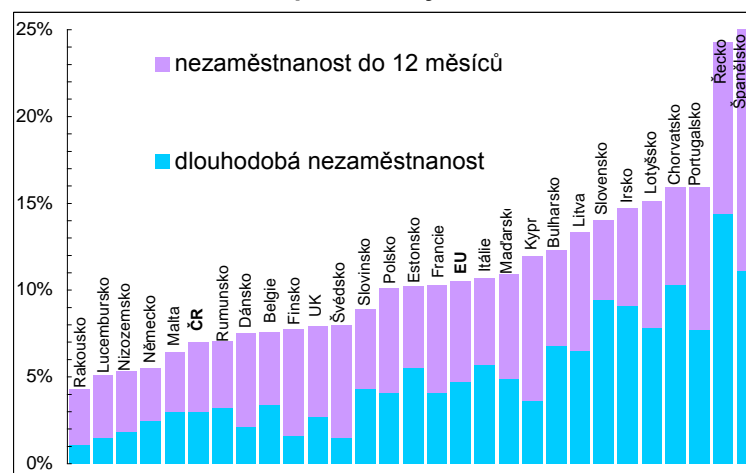
Nejnovější data míry nezaměstnanosti uvádí Eurostat k červenci 2013. Za celou Evropskou unii bylo v červenci letošního roku 26,6 milionů nezaměstnaných (což představuje 11% nezaměstnanost), oproti předchozímu měsíci je to pokles o 33 tisíc, meziročně je to však nárůst téměř o milion nezaměstnaných.

Nejnižší míra nezaměstnanosti ve výši 4,8 % je v Rakousku. Česká republika si v porovnání s ostatními státy vede více než velmi dobře, s necelými 7 % obsadila šesté místo. Nejvyšší nezaměstnanost je ve státech Řecko a Španělsko, které tvoří kapitolu samy o sobě. S mírou nezaměstnanosti přesahující 26 % převyšují třetí nejhorší Kypr téměř o deset procentních bodů.

Velké rozdíly jsou nejen mezi jednotlivými státy, ale i v jednotlivých regionech některých států. Nejnižší míra nezaměstnanosti v roce 2012 je v rakouských (Salzburg, Tirol – v obou regionech 2,5 %) a německých regionech (Oberbayern, Trier – v obou 2,7 %).

Zajímavé je, že dalším regionem dle NUTS 2, který nenáleží ani Rakousku

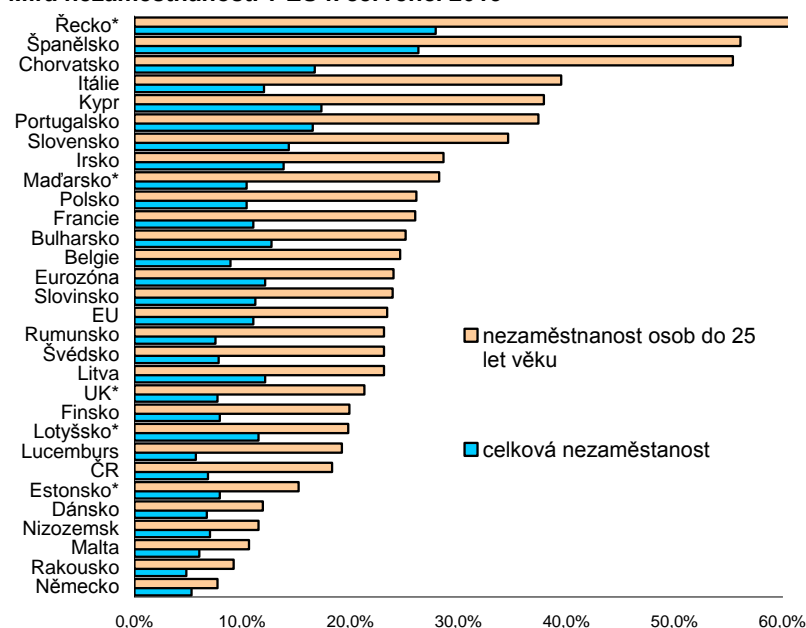
Nezaměstnanost v EU podle délky trvání v roce 2012

Zdroj: Eurostat

Míra nezaměstnanosti v EU k červenci 2013

Míra nezaměstnanosti v EU k červenci 2013

Zdroj: Eurostat, *data k červnu 2013

nebo Německu s nejnižší mírou nezaměstnanosti, je Praha s 3,1% nezaměstnaností společně s nizozemským Zeelandem. Asi nepřekvapí, že mezi regiony s nejvyšší nezaměstnaností patří regiony španělské a řecké. 38,5 % a tedy nejvíce nezaměstnaných je ve španělském regionu Ceuta.

Překvapivé je však umístění francouzského Réunion na šesté nejhorší pozici s 28,6% nezaměstnaností, když průměr za Francii v roce 2012 byl 10,3 %.

Nezaměstnanost mladých do 25 let v EU

Dalším velmi negativním fenoménem posledních let je vysoká míra nezaměstnanosti mladých do 25 let. Z nejnovejších dat míry nezaměstnanosti z července letošního roku vyplývá, že míra nezaměstnanosti mladých do 25 let je zhruba dvojnásobná v průměru Evropské unie oproti celkové nezaměstnanosti.

Ve třech členských státech je dokonce více jak polovina mladých do 25 let bez práce. Mezi tyto státy patří nejnovější přírůstek Evropské unie – Chorvatsko s 55,4 %, Španělsko s 56,1 % a Řecko s červnovým údajem ve výši 61,5 %. V Evropské unii je míra měsíční sezónně ošetřené nezaměstnanosti ve výši 23,4 %, což představuje pokles o 0,1 procentního bodu oproti červnu 2013 a meziročně naopak nárůst o půl procentního bodu. 18,3% nezaměstnanost mladých v České republice sice není nijak oslnivá, ale pořadí to řadí naši republiku na sedmé nejlepší místo.

Mezi státy s nezaměstnaností mladých pod 10% hranici se dostaly jen Rakousko (9,2 %) a vítězné Německo (7,7 %). I v případě nezaměstnanosti mladých můžeme vidět podobný vývoj v čase jako u celkové nezaměstnanosti.

Od roku 2000 nezaměstnanost mladých v Evropské unii mírně rostla až do roku 2004, aby postupně klesala až do doby před krizí a dosáhla tak nejnižší úrovně v roce 2007 a počátkem roku 2008. Česká republika měla ve sledovaném období 2000 až 2012 nejvyšší nezaměstnanost mladých v roce 2004 ve výši 20,4 % a nejnižší v roce 2007 (10,7 %).

Ne všechny státy měly však obdobný vývoj. Státy jako Irsko, Dánsko, Kypr, Maďarsko či Lucembursko dosahovaly nízké nezaměstnanosti na přelomu tisíciletí a od té doby jejich míra nezaměstnanosti mladých do 25 let roste.

V roce 2000 byla nejvyšší nezaměstnanost mladých opět jako v případě celkové nezaměstnanosti na Slovensku. V dalších letech však dokázalo Slovensko tuto nezaměstnanost snižovat a patří tak k sedmi státům, které mají nižší míru nezaměstnanosti mladých v roce 2012 než v roce 2000.

Hospodářská krize mladé do 25 let zasáhla mnohem tvrději než ostatní věkové skupiny. Míra nezaměstnanosti mladých oproti celkové byla v EU 1,4krát vyšší v roce 2007, ale v roce 2012 to už je 2,6krát. Vysoká míra nezaměstnanosti mladých lidí i přes obrovské problémy, které tento jev s sebou nese, nemusí nutně odrážet skutečnou situaci.

Nezaměstnanost mladých do 25 let v EU

	2000	2007	2012
Německo	8,7 %	11,9 %	8,1 %
Rakousko	5,3 %	8,7 %	8,7 %
Nizozemsko	6,1 %	7,0 %	9,5 %
Dánsko	6,2 %	7,5 %	14,1 %
Malta	13,7 %	13,9 %	14,2 %
Lucembursko	6,6 %	15,6 %	18,0 %
Finsko	21,4 %	16,5 %	19,0 %
ČR	17,0 %	10,7 %	19,5 %
Belgie	16,7 %	18,8 %	19,8 %
Slovinsko	16,3 %	10,1 %	20,6 %
Estonsko	24,4 %	10,1 %	20,9 %
UK	12,2 %	14,3 %	21,0 %
Rumunsko	17,2 %	20,1 %	22,7 %
EU	17,5 %	15,7 %	22,8 %
Eurozóna	15,9 %	15,4 %	23,1 %
Švédsko	10,5 %	19,2 %	23,7 %
Francie	19,6 %	19,8 %	24,6 %
Litva	30,0 %	6,8 %	26,4 %
Polsko	35,1 %	21,6 %	26,5 %
Kypr	9,9 %	10,2 %	27,8 %
Bulharsko	33,7 %	14,1 %	28,1 %
Maďarsko	11,9 %	18,1 %	28,1 %
Lotyšsko	21,4 %	11,9 %	28,5 %
Irsko	6,7 %	9,1 %	30,4 %
Slovensko	37,3 %	20,6 %	34,0 %
Itálie	26,2 %	20,3 %	35,3 %
Portugalsko	10,5 %	20,4 %	37,7 %
Chorvatsko	37,0 %	24,0 %	43,0 %
Španělsko	22,9 %	18,2 %	53,2 %
Řecko	29,1 %	22,9 %	55,3 %

Zdroj: Eurostat, Evropská komise, * výhled EK

Mnoho mladých lidí se v rámci svého studia či kurzů připravuje na budoucí povolání, takže nejsou tyto osoby započítávané do pracovní síly. Začíná se tak objevovat nový termín NEET (z anglického „not in employment, education or training“, tedy „ani v zaměstnání, ve studiu či odborné přípravě“), který se poprvé objevil ve Spojeném království

Tento termín tak vlastně označuje osoby ve věku 15 až 24 let, které v současné době nemají zaměstnání, neúčastní se odborné přípravy nebo nejsou klasifikovány jako studující.

Těchto osob podle dat Eurostatu bylo v roce 2012 více jak 13 % v Evropské unii, což zhruba odpovídá 7,5 milionů lidí. Stejně jako v případě celkové nezaměstnanosti existují i u nezaměstnanosti mládeže regionální rozdíly. Opět s nejnižší mírou mládeže do 25 let pohybující se kolem 5 % vítězí v roce 2012 německé (Oberbayern, Freiburg) a rakouské (Steiermark) regiony.

Na opačném konci tohoto žebříčku jsou španělské a řecké regiony. Nejhůře dopadl řecký region Dytiki Makedonia s těžko uvěřitelnou 72,5% mírou nezaměstnanosti mladých.

Doporučení a navrhovaná opatření Evropské rady

Situace ohledně nezaměstnanosti je nejen v kompetenci jednotlivých států, ale zabývá se tím i EU na vrcholné úrovni. Zvláště neutěšený stav nezaměstnanosti mladých s sebou přináší bouřlivé debaty.

I přes určité oživení ekonomiky je nezaměstnanost mladých lidí v některých státech EU na velmi vysoké úrovni a přináší tak obrovské náklady a sociální problémy. Evropská rada a nejvyšší představitelé států se k tomuto tématu několikrát sešli se snahou tento negativní jev řešit. Evropská rada se dohodla na komplexním přístupu založeném na několika konkrétních opatřeních.

Podle Evropské rady je potřeba vyvinout maximální úsilí, aby mladí lidé, kteří nejsou zaměstnaní ani se neúčastní vzdělávání nebo odborné přípravy, se do čtyř měsíců vrátili do pracovního či vzdělávacího procesu či odborné přípravy. EU pomůže členským státům financovat systémy záruk pro mladé lidi prostřednictvím strukturálních fondů EU, zejména Iniciativy na podporu zaměstnanosti mladých lidí, kvůli které mají být učiněné nezbytné přípravy, aby tato iniciativa byla od ledna 2014 plně funkční, a mohly tak být vyplaceny první částky příjemcům v regionech EU s mírou nezaměstnanosti mladých lidí vyšší než 25 %.

Vedoucí představitelé EU se dohodli na uvolnění šesti miliard eur, aby tyto prostředky byly k dispozici v letech 2014 až 2016, tedy v prvních dvou letech stávajícího víceletého finančního rámce. V rámci tohoto opatření bylo taktéž dohodnuto, že nevynaložené prostředky víceletého finančního rámce budou primárně použity na podporu zaměstnanosti, zejména mladých lidí, ale i v oblastech podporujících růst, jako jsou inovace a výzkum.

Evropská investiční banka se bude aktivně podílet na boji proti nezaměstnanosti mladých tím, že přispěje prostřednictvím své iniciativy Práce pro mladé a programu Investice do dovedností. Dále má být vyvíjeno úsilí v boji proti nezaměstnanosti mladých za účelem prosazování mobility mladých lidí hledajících zaměstnání, mimo jiné i prostřednictvím posílení programu Tvoje první práce přes EURES. Členské státy se vyzývají, aby část svých přidělů z Evropského sociálního fondu použily na podporu programů přeshraniční mobility. Program Erasmus +, který rovněž podporuje přeshraniční odbornou přípravu, by měl fungovat v plném rozsahu od ledna roku 2014.

V červenci letošního roku byla zahájena činnost Evropské aliance pro učňovství. Tato učňovská příprava představuje klíčový prvek záruky pro mladé lidi, kterou v prosinci minulého roku navrhla Evropská komise v rámci balíčku týkajícího se zaměstnanosti mladých lidí a v dubnu 2013 přijala Evropská rada. Má za cíl zefektivnit a zlepšit kvalitu a nabídku učňovské přípravy prostřednictvím širokého partnerství klíčových subjektů v oblasti zaměstnanosti a vzdělávání a pomoci tak řešit nezaměstnanost mladých lidí v Evropské unii.

V této oblasti se budou identifikovat především nejúspěšnější systémy učňovské přípravy v Evropské unii a dále budou uplatňovány v jednotlivých členských státech. Do úsilí snížit nezaměstnanost mladých musí být plně zapojeni i sociální partneři.

Evropská rada dále doporučuje, aby členské státy trpící vysokou nezaměstnaností mladých lidí posílily opatření aktivní politiky trhu práce. Je nezbytné tyto skupiny mladých lidí zapojovat do trhu práce. Evropská rada uznává pravomoci členských států v této oblasti a současně připomíná význam přesunu daňové zátěže směrem od zdanění práce, mimo jiné ve vhodných případech i snížením příspěvků na sociální zabezpečení, jakožto způsobu, jímž je možné zvýšit zaměstnatelnost a posílit vytváření pracovních míst a konkurenceschopnost.

Shrnutí

Podle posledních čísel Eurostatu je výše míry nezaměstnanosti v některých státech velmi vysoká, což s sebou přináší mnoho problémů, od výpadku příjmu a zvýšení výdajů státního rozpočtu, až po snižování životní úrovně takto postižených jedinců a rodin. Česká republika si však v tomto evropském srovnání vede dobře. Se zhruba 7% nezaměstnaností patří ke státům nejméně postiženým nezaměstnaností.

Samozřejmě tu existují regionální rozdíly. Například Praha trpí velmi nízkou nezaměstnaností pohybující se kolem 3 % a řadí se tak mezi evropské regiony s nejnižší mírou nezaměstnanosti. Naopak severozápad ČR je postižen mírou nezaměstnanosti přesahující 10 %. Stejně jako u celkové nezaměstnanosti i v případě nezaměstnanosti mladých opět patříme mezi členské státy s nižší mírou nezaměstnanosti mladých.

Českou republiku však čekají koncem října volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky. I jejich výsledek může ovlivnit další vývoj. Doufejme, že to bude k lepšímu a nastartuje to ekonomiku k trvale udržitelnému růstu.